

Θεόδωρος Κουλουμπής,
ΚΥΠΡΙΑΚΟ, ΛΑΘΗ, ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ,
εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 1996, 86 σ.

Αλέξης Ηρακλείδης

ΚΑΘΩΣ στις μέρες μας η Αθήνα και η Λευκωσία φαίνεται να παραπέουν στον χειρισμό του Κυπριακού και να κινδυνεύουν να χάσουν το πολύτιμο χαρτί που λέγεται ένταξη όλης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, ταυτόχρονα, λύση του Κυπριακού, πολύ χρήσιμο και διδακτικό είναι το μικρό πόνημα του καθηγητή Κουλουμπή, στη σειρά Κείμενα Εργασίας του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Μέσα από τον εντοπισμό των βασικών λαθών της Αθήνας και της Λευκωσίας κατά την περίοδο 1954-1974, σε μία διαδικασία μάθησης από τα λάθη μας, προσπαθεί να ανοίξει τον δρόμο προς ρεαλιστικές λύσεις και ευέλκτους χειρισμούς που να συμβαδίζουν με τη σύγχρονη μεταδιπολική διεθνή πραγματικότητα. Όπως παρατηρεί ο συγγραφέας, οι χειρισμοί ήταν από ανεπαρκείς έως αυτοκαταστροφικοί. Η προχειρότητα, οι συναισθηματισμοί, η πολιτική εκμετάλλευση εκ μέρους των δύο ηγεσιών (σε Αθήνα και Λευκωσία), είχαν ως αποτέλεσμα να οδηγηθούμε σε «μαξιμαλιστικές επιλογές που στο όνομα του επιθυμητού (ένωση) θυσίασαν το εφικτό (ανεξαρτησία)». Ο κύριος κορμός του βιβλίου αποτελεί μετάφραση του σημαντικού κεφαλαίου του Θ. Κουλουμπή στο βιβλίο του *The United States, Greece and Turkey: The Troubled Triangle* (1983), όπου βλέπει κανείς μία από τις πλέον έγκυρες περιγραφές της κρίσης του 1974 που οδήγησαν στην τουρκική εισβολή και κατοχή.

Το βιβλίο καταλήγει με την επισήμανση εννέα λαθών της Αθήνας και της Λευκωσίας κατά την περίοδο 1954-74, τα οποία και οδήγησαν το Κυπριακό εκεί που βρίσκεται σήμερα. Αν και εκ των υστέρων είναι πολύ πιο εύκολο να συνάγει κανείς συμπεράσματα για σφάλματα, πάντοτε υπάρχουν αμφιβολίες στην προσπάθεια επισήμανσης του εφικτού στη διεθνή πολιτική. Από τους λανθασμένους χειρισμούς που σημειώνονται, οι περισσότεροι θα συμφωνούσαν με την θέση ότι τα δεκατρία σημεία του Μακαρίου το 1963 ήταν μοιραίο λάθος, πολύ περισσότερο που ήταν γνωστή η τοποθέτησή του όταν υπέγραψε τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου: αποδέχομαι μεν τη συμφωνία αλλά «με την πρώτη ευκαιρία θα

την αναθεωρήσω ή ανατρέψω». Επίσης, για το λανθασμένο timing των πρωτοβουλιών στον ΟΗΕ (σε μία εποχή που τα περισσότερα κράτη του Τρίτου Κόσμου δεν ήταν ακόμη ανεξάρτητα), την ένοπλη αντιπαράθεση με τη Βρετανία στη δεκαετία του 1950 (που πείσμωνσε τους Βρετανούς και έβαλε στο παιχνίδι την Τουρκία και τους Τουρκοκύπριους), και, στη συνέχεια, την αδέσμευτη στροφή του Μακαρίου και την απόρριψη κάθε νέου σχεδίου ειρήνης (π.χ. το σχέδιο Ατσεσόν) και βέβαια με την κατάληξη, το τραγικό τέλος του Ιωαννίδη στην Κύπρο που «άνοιξε την Κερκόπορτα της τουρκικής εισβολής».

Η σκοπιά του συγγραφέα είναι ελληνοκεντρική παρουσιάζοντας την μία πλευρά να έχει δίκιο και την άλλη άδικο (πράγμα που δεν συμβαίνει στην περίπτωση του Κυπριακού όπως και στις περισσότερες περιπτώσεις εθνοτικών συγκρούσεων). Η οπτική, ωστόσο, αυτή του συγγραφέα είναι δικαιολογημένη αφού στόχος του είναι να «λογικέψει» την ελληνική πλευρά και να την κάνει να αντιληφθεί την τέχνη του εφικτού στο Κυπριακό. Επίσης από την πλευρά της επίλυσης εθνοτικών συγκρούσεων η λύση του 1960 δεν ήταν και τόσο υπερβολική και παράλογη όπως φαίνεται να υποστηρίζει ο συγγραφέας. Τα μειονεκτικότερα της ήταν κυρίως δύο. Πρώτον ότι έγινε εκ των άνω χωρίς διάλογο και διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο κύριων πρωταγωνιστών στη διένεξη, των δύο κοινοτήτων. Δεύτερον ότι η λύση που στην ουσία κινείτο με όρους της εθνοτικά συναιετικής δημοκρατίας (consociational democracy), δηλαδή με αυξημένη συμμετοχή και δικαιώματα στην μικρότερη και ασθενέστερη εθνοτική ομάδα, είχε έρθει πρόωρα πριν από την εποχή της. Οι θεωρίες των Arendt Lijphart, Eric Nordlinger και άλλων, που στοιχειοθετούν αυτή τη μορφή δημοκρατίας ως πιο κατάλληλη για εθνοτικά διχασμένες κοινωνίες, παρουσιάστηκαν μετά δέκα χρόνια στη βιβλιογραφία. Τότε ακόμη επικρατούσε στη θεωρία (πολιτική επιστήμη και συνταγματικό δίκαιο) και στην πράξη η θέση της κλασικής δημοκρατίας κατά την οποία η πλειοψηφία αποφασίζει σαν να είχαμε να κάνουμε με εθνοτικά ομοιογενές κράτος.

Θεόδωρος Κουλουμπής-Σωτήρης Νταλής,
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ.
ΕΘΝΟΚΕΝΤΡΙΣΜΟΣ Η ΕΥΡΩΚΕΝΤΡΙΣΜΟΣ,
εκδόσεις Παπαζήσης, 1997, 212 σ.

Αλέξης Ηρακλείδης

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ αυτό αποτελείται από μία σειρά από άρθρα των συγγραφέων στην *Άμυνα και Διπλωματία*, στο *ΑΝΤΙ*, στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, την *Κυριακάτικη Αυγή* και στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*. Αποτελεί μία σημαντική παρέμβαση στην προσπάθεια να αποκτήσει η χώρα, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, την σώφρονα και νηφάλια εξωτερική πολιτική που απαιτείται και που της αρμόζει ως χώρας δημοκρατικής, δυτικής, μέλους της ΕΕ, του ΝΑΤΟ και κράτους που υποστηρίζει το απαραβίαστο των συνόρων και το status quo. Το βιβλίο ασκεί κριτική στα διάφορα «φανταστικά σενάρια», τις ασκήσεις επί χάρτου περί συρράξεων, τις διάφορες διεθνείς συννομισίες εναντίον της Ελλάδας καθώς και στην αταβιστική αναβίωση ενός εξωπραγμα-

τικού αλυτρωτισμού. Απορρίπτει τον «αντανακλαστικό εθνικισμό» και τον εθνοκεντρισμό και τάσσεται υπέρ της ενεργής και εποικοδομητικής παρουσίας της χώρας στην ευρωπαϊκή και διεθνή σκηνή.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν κατά την γνώμη μας τα κεφάλαια: 1: «Προτεραιότητες της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής», 3 και 6 που αφορούν την απεμπλοκή από το «Σκοπιανό» αδιέξοδο ελληνικής κατασκευής και κυρίως το κεφάλαιο 5: «Σύνεση ή σύγκρουση», όπου οι συγγραφείς ασκούν κριτική στην περιεργή «αναθεωρητική ρεαλιστική σχολή» που έχει εμφανιστεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας η οποία έρχεται σε αντίθεση με την επικρατούσα στη χώρα (τουλάχιστον επιστημονικά, θα λέγαμε)